

Mentre em moria - William Faulkner

El lector que abordi William Faulkner sense mètode (que és la manera com l'aborem la majoria) descobrirà que la seva obra mostra un ventall de llegibilitat extremament ampli. Novel·les com *Absalom, Absalom* són catàlegs de dificultats; d'altres, com *Wild palms*, resulten més fàcils de llegir que d'entendre; un tercer grup, del qual formaria part *Sartoris*, són igual d'abordables que la majoria de novel·les contemporànies. Entre les obres que presenten menys complicacions (o sigui, les més recomanables per a un lector neòfit), jo destacaria *Sanctuary* i *As I lay dying*.

As I lay dying és la cinquena novel·la de Faulkner que ha publicat Edicions de 1984, amb el títol de *Mentre em moria*. El seu criteri de publicació, ben respectable, no és cronològic, ni tampoc es limita a completar les que falten en català. De fet, el mateix llibre que ara apareix traduït per Esther Tallada ja va aparèixer el 1968 de la mà de Ramon Folch i Camarasa amb el títol de *Mentre agonitzo*. Un parell d'exemples extrets de diàlegs bastaran per mostrar la naturalitat de la nova traducció. La críptica exclamació "Vatuadena" de Folch i Camarasa s'ha convertit en un franc "Qui us va parir", mentre que el dubtós "Cal seguir-los el corrent" ha reascut, clar i català, com a "Els has de seguir la veta". Una altra característica del nou text és el registre col·loquial que afegeix versemblança a la narració, amb flexions verbals populars i mots com *aiga*, *aixís*, *allavores*, *dugues* o *enradere*.

Mentre em moria s'inicia amb l'agonia d'Adie Bundren. El seu marit, Anse, li va fer la promesa d'enterrar-la al lloc on va néixer, a uns seixanta quilòmetres d'on viuen. Però no és fàcil: primer cal que un dels fills enllesteixi el taüt amb les seves pròpies mans, després esperar que arribi el carro de fer un encàrrec que no era ineludible, després cal travessar el riu (el primer pont s'han enfonsat, i després resulta que el segon també) i superar un incendi, entre altres imprevistos. El carro atrotinat transporta tota la família: la mare morta, el vidu i els cinc germans: un de foll, un de ferit, un de cremat, una adolescent embarassada i un nen que pateix al·lucinacions. El viatge és una odissea plena d'entrebancs hiperbòlics i d'humor macabre.

Entre una cosa i l'altra, l'excursió dura deu dies. Mentrestant –som al juliol–, augmenta la pudor que emet el cadàver. Fixem-nos en l'evolució de la fetor: primer es preveu, després algun personatge secundari la sent de lluny, a continuació el primer voltor els sobrevola. La ferum arriba cada vegada a més gent, si bé dels membres de la família només semblen sentir-la el nen i el foll. Arriba un moment en què l'estol de

voltors no els abandona. Com en la majoria de vicissituds que pateixen, també aquí la família Bundren es comporta amb una peculiar barreja de respecte sacrosant, orgull suïcida, mesquinesa i esperit de clan.

L'estructura del llibre és peculiar, ja que el componen una seixantena de capítols narrats des de diferents punts de vista. Una quarantena corresponen als Bundren, encapçalats en nombre pels que narra el fill boig (i alhora lúcid), seguit dels que corresponen al germà petit, que no està clar que siguin els narradors menys fiables. Un capítol reproduïx el punt de vista de la dona morta: "El meu pare sempre deia que l'objectiu de viure era preparar-se per ser mort durant molt de temps". La resta dels punts de vista pertanyen a veïns, passavolants i al metge de la família. El lector, doncs, ha d'anar escatint el sentit del que va llegint, orientant-se entre aquesta acumulació de subjectivitats. Per exemple, una veïna qualifica la noia Bundren de "gallimarsot", però més endavant un ajudant de farmàcia troba que "fa força patxoca". Pel que fa al germà que és –o sembla– boig, les seves consideracions són les més lúcides: "És com si a dintre de cada persona n'hi hagués una altra situada més enllà del seny i de la follia, que contemplés els actes de bogeria i els entenimentats d'aquell home amb la mateixa feredat i el mateix astorament." De fet, un altre personatge diu d'ell que, de tots els membres de la família, és "l'únic capaç d'estimar". En tot cas, la feina del lector no és tan àrdua com la que ha de fer davant *El soroll i la fúria*, que també mostra diferents punts de vista –alguns de molt peculiars.

Resulta difícil posar-se d'acord sobre el tema de *Mentre em moria*. Podria ser la morbositat d'una família (o de la família en si), la misèria moral i econòmica (es va publicar un any després del crac de 1929), la fisicitat del cos humà (que una vegada produïda la mort no només es descompon i put, sinó que es mou i emet sorolls durant el viatge), la tendència de l'ésser humà a perjudicar-se a si mateix, el fatalisme eixorc. No sembla desassenyat considerar que el tema central és la mort, ja que el llibre inclou reflexions com la següent: "Els nihilistes diuen que és la fi; els fonamentalistes, el principi; però fet i fet no és més que un únic llogater o una família que marxen d'una casa arrendada o d'un poble.". Harold Bloom considera que els Bundren constitueixen "una de les visions més terrorífiques de la novel·la familiar en la història de la literatura". Com *The rider* (Chloé Zhao, 2017) o *Entre dos aigües* (Isaki Lacuesta, 2018), documenta les dificultats d'escapar del col·lectiu on hem crescut. Tractant-se de Faulkner, és natural que la novel·la transcorri al comtat imaginari de Yoknapatawpha, del qual se'n coneixen amb el nom uns sis-cents habitants, entre els quals els Snopes,

propietaris d'un cavall que tindrà un cert paper en la novel·la, i que protagonitzen el cicle de tres novel·les ja publicades per Edicions de 1984: *El llogaret*, *La ciutat* i *La mansió*. També és possible sostenir que a *Mentre em moria* Faulkner tracta per primera vegada en detall la classe social dels *white trash*, la mateixa que Harper Lee esbossa a *Matar un rossinyol* amb els Ewell, un nucli familiar liderat per un patriarca tan drogo, lladre i mentider com Anse Bundren. De tots dos es pot afirmar el que diu el fill boig/lúcid: “És com si per sobre d'una cara esculpida per un caricaturista ferotge anés passant la paròdia monstruosa de tot el dol del món”.

Escrita de matinada al llarg de sis setmanes, *Mentre em moria* aguanta molt bé el pas dels anys. Contemporani de James Joyce i Virginia Woolf, William Faulkner va saber experimentar amb la forma sense renunciar a interessar el lector en les peripècies dels seus personatges, inevitablement èpiques i alhora ridícules. Com ocorre amb els protagonistes del *Manhattan Transfer* de John Dos Passos, les seves vides ens commourien encara que la novel·la no fos un magnífic trencaclosques (no està clar que es pugui dir el mateix de Leopold Bloom o de Mrs Dalloway). Sigui com sigui, quan Faulkner va guanyar el premi Nobel de literatura el 1949, era força desconegut, fins i tot als Estats Units. Des de llavors, la seva influència arreu del món no ha fet més que augmentar.

El 2014, quan va aparèixer *El llogaret*, celebràvem en aquestes mateixes pàgines l'anunci d'Edicions de 1984 d'anar publicant l'obra d'aquest autor. I, efectivament, en cinc anys n'han aparegut cinc novel·les, i ja frisem per llegir la pròxima. Encara que a la introducció de *Mentre agonitzo*, Manuel de Pedrolo considerava que les dinou novel·les que va escriure Faulkner eren poques, a aquest ritme el projecte acabarà a mitjan dècada de 2030.